

บทบาทและศักยภาพด้านการคมนาคมของจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนไทย-ลาว ในพื้นที่จังหวัดน่าน

Characteristics and Transportation Potentials of Thai-Lao Check Point Border Trade in Nan Province

ชเนศ เฮ้ประโคน^{1*} สุปรีชา นามประเสริฐ¹ และ สุดารัตน์ ปีนะภา¹
Thaned Heyprakhon¹, Supreecha Namprasert¹ and Sudarat Peenapa¹

¹ภาควิชาเทคโนโลยีการก่อสร้าง คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
nedhear@hotmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ศึกษาบทบาทและศักยภาพด้านการคมนาคมของจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนไทย-ลาว ในพื้นที่จังหวัดน่าน ซึ่งมี 2 แห่ง คือ (1) บ้านใหม่ชายแดน อำเภอสองแคว และ (2) บ้านห้วยสะแดง อำเภอทุ่งช้าง ในส่วนของการศึกษาบทบาทของจุดผ่อนปรน ประชากรในการวิจัยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้นำชุมชน ผู้ขาย/ผู้ให้บริการ และผู้ซื้อ/ผู้รับบริการ บริเวณจุดผ่อนปรน โดยสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงและแบบแบ่งชั้นภูมิ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประสมกับการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ส่วนการศึกษาศักยภาพด้านการคมนาคม โดยอาศัยข้อมูลปริมาณการจราจรและกายภาพของถนน ผลการศึกษาพบว่า จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านใหม่ชายแดน มีบทบาทที่สำคัญเป็นจุดค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าระดับชาวบ้าน ประชาชนของทั้งสองประเทศข้ามไปมาระหว่างชายแดน เพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคเพื่อไปใช้หรือเพื่อการค้าในระดับท้องถิ่น ส่วนจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านห้วยสะแดง มีบทบาทที่สำคัญ คือ เป็นจุดผ่านเพื่อรับบริการด้านสาธารณสุขเท่านั้น ทั้งนี้ปัจจัยด้านการคมนาคมเป็นปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดบทบาทของจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนไทย-ลาว ซึ่งในขณะนี้ระดับการให้บริการของถนนในปัจจุบันและในอนาคตมีค่าในระดับยอดเยี่ยม ดังนั้นการเสริมสร้างศักยภาพควรดำเนินการปรับปรุงสภาพผิวทางให้อยู่ในสภาพดี

คำสำคัญ: จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนไทย-ลาว บทบาท ศักยภาพ การคมนาคม จังหวัดน่าน

Abstract

This research aimed to study the characteristics and transportation potentials of Thai-Lao check point border trade in Nan province. There were two areas, which in this study: Baan Mai Chai Dan in Song Khwae district and Baan Huai Sataeng in Thung Chang District. The populations consisted of three groups of local people including: community leaders, salespersons/facilitators and buyers/users and purposive sampling as well as stratified random sampling were used. Data were collected by structured interviews, and non-participant observations. In the part of transportation potentials, traffic volume and the physical conditions of roads were used as the data. The findings showed that the important characteristics of Baan Mia Chai Dan were for trading in locality in which local products could be merchandised and traded among people in the area and those who crossed the border for consumption and commerce. On the other hand, Baan Huai Sataeng had the important characteristics of a public health area in which patients were transferred to and from the hospitals. The characteristics of Thai-Lao check point border were considered by the transportation

factors of which now the level of service has been at the excellent level even though the pavements should have been improved and maintained in good condition.

Keywords: Thai-Lao check point border trade, characteristics, potential, transportation, Nan province

บทนำ

การค้าชายแดนมีความสำคัญและยังเป็นปัจจัยสนับสนุนการส่งออกที่จะขยายโอกาสทางการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน การใช้ประโยชน์จากถิ่นกำเนิด (rule of origin) ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มกำลังการต่อรองทางการค้า เพื่อให้เป็นการลดต้นทุนของผู้ค้าและเป็นการเพิ่มศักยภาพทางการค้าได้นั้นต้องประกอบไปด้วยปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวกับเส้นทางการคมนาคมที่สะดวกรวดเร็วผ่านด่านพรมแดนซึ่งเป็นช่องทางการค้าที่สำคัญในการขนส่งสินค้าไปสู่ประเทศเพื่อนบ้าน (สุจิตตรา ฤทธิ์สกุลชัย, 2557) ลักษณะการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน แบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ (1) การค้าในระบบ มีการส่งออกและการนำเข้าสินค้าผ่านขั้นตอนกระบวนการพิธีการศุลกากร (2) การค้าผ่านแดน เป็นการค้าที่มีการส่งสินค้าออกจากประเทศไทยผ่านเขตแดนของประเทศเพื่อนบ้านประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง และ (3) การค้าระดับชาวบ้าน เป็นการค้าที่มีทั้งการส่งออกและนำเข้าที่ไม่ผ่านพิธีการศุลกากร เป็นลักษณะของการค้าที่ประชาชนของทั้งสองประเทศข้ามไปมาระหว่างชายแดน เพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคเพื่อไปใช้หรือเพื่อการค้าในท้องถิ่นของตนเอง (ภาสกร โทณะวณิก, 2559) การขนส่งมักใช้ล้อเลื่อนบรรทุก หรือใช้แรงงานคนหอบหรือหิ้วสินค้าเข้าไป การซื้อขายประเภทนี้มีมูลค่าปีละประมาณไม่มากนัก คือ ไม่เกินครึ่งละ 20,000 บาท ซึ่งกรมศุลกากรได้อนุมัติให้ด่านพรมแดนเก็บภาษีอากรประเภท

โดยที่เส้นทางการค้าชายแดนภาคเหนือตอนบนสามารถจำแนกจุดการค้าชายแดนไทย-ลาว ออกได้ 2 ประเภท คือ จุดผ่านแดนถาวร และจุดผ่อนปรน ซึ่งจุดผ่านแดนถาวรและจุดผ่อนปรนนั้นจะมีบทบาทและวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ในพื้นที่จังหวัดน่าน ปัจจุบันมีจุดการค้าชายแดนแบบจุดผ่านแดนถาวร 1 จุด คือ จุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และมีจุดการค้าชายแดนแบบจุดผ่อนปรน 2 จุด

ได้แก่ (1) บ้านใหม่ชายแดน อำเภอสองแคว และ (2) บ้านห้วยสะแดง อำเภอทุ่งช้าง การเปิดจุดผ่อนปรนเพื่อให้มีการค้าชายบริเวณชายแดน แบบผ่อนปรนเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายฟื้นฟูระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน โดยกำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้มีอำนาจในการประกาศเปิดจุดผ่อนปรน กำหนดประเภทสินค้า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ค้าขายกันในท้องถิ่น เครื่องอุปโภคบริโภค กำหนดบริเวณที่เปิดเป็นจุดผ่อนปรน ระยะเวลาที่เปิด โดยให้ขอความเห็นชอบจากกระทรวงมหาดไทยก่อน ทั้งนี้ เพื่อให้มีการตรวจสอบเพื่อทบทวนสถานการณ์และผลกระทบด้านต่าง ๆ ทุกระยะ รวมทั้งพิจารณาความสอดคล้องกับสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ในการประกาศเปิดจุดผ่อนปรนให้กำหนดประเภทสินค้า บริเวณที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า ระยะเวลาในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า หลักฐานการเข้าออก และวงเงินการค้าขายมูลค่าไม่เกิน 500,000 บาท/วัน (ภาสกร โทณะวณิก, 2559) มูลค่าการค้าชายระหว่างไทยกับลาวจะยังคงขยายตัวเพิ่มขึ้นทุกปี อีกทั้งไทยและลาวต่างเป็นประเทศที่มีความสัมพันธ์กันดีมาเป็นเวลาช้านานแล้ว ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและภาษาต่างก็มีความคล้ายคลึงกันมากซึ่งน่าจะส่งผลดีต่อการค้าชายแดนของทั้งสองประเทศให้ดียิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้ หนึ่งในอุปสรรคที่สำคัญที่มีผลต่อปริมาณการค้าชายแดนไทย-ลาว คือ ความไม่พร้อมทางด้านสาธารณูปโภค ปัญหาด้านการคมนาคม พบว่ามีความแตกต่างกันระหว่างไทยกับ สปป.ลาว เนื่องจากระดับการพัฒนาที่แตกต่างกัน (กาญจนา โชคถาวร, 2544: สิทธิพร ภูนริศ, 2550)

ดังนั้นการศึกษาบทบาทและศักยภาพของจุดผ่อนปรนทางการค้าชายแดนไทย-ลาว ในพื้นที่จังหวัดน่าน ที่ยังคงมีสภาพความเป็นชุมชนชายแดนแบบดั้งเดิมเป็นอย่างไร ในสภาวะที่บ้านเมืองมีพลวัตไปตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ที่ปัจจุบันจุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วย

โก้น มีการเติบโตเปลี่ยนแปลงเป็นจุดผ่านแดนสากล มีการปรับปรุงสภาพเส้นทางการจราจรโดยเป็นช่องทางเข้า-ออกของสินค้าระหว่างประเทศที่สำคัญ ได้แก่ พลังงานไฟฟ้า เครื่องจักรใช้แล้ว ลูกเต๋อย เป็นต้น (สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดน่าน, 2559) ซึ่งผลการศึกษานำไปสู่ความเข้าใจในบทบาทและศักยภาพของจุดผ่อนปรนในสภาวะการณ์และกายภาพของเส้นทางการคมนาคมในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนไทย-ลาว บ้านใหม่ชายแดน อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน และบ้านห้วยสะแดง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

2. เพื่อศึกษาศักยภาพของเส้นทางการคมนาคมที่เกี่ยวข้องกับจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนไทย-ลาว บ้านใหม่ชายแดน อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน และบ้านห้วยสะแดง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบประสม โดยทำการศึกษาวิจัยในพื้นที่ 2 แห่ง คือ (1) จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านใหม่ชายแดน อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน และ (2) จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านห้วยสะแดง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ส่วนรูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ได้มาจากการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) เพื่อสังเกตพฤติกรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และสภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ ลักษณะกายภาพของเส้นทางการคมนาคม รวมถึงการใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) สำหรับกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม จากประชากรในการวิจัยนี้ คือ (1) ผู้นำชุมชนผู้มีบทบาทในการควบคุมบริหารจัดการรูปแบบการค้าชายแดนภายใต้นโยบายของภาครัฐ (2) ผู้ขายหรือผู้ให้บริการ และ (3) ผู้ซื้อหรือผู้ใช้บริการ โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 1 สัปดาห์ ระหว่างวันที่ 1 – 7 ตุลาคม 2560 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างผู้นำชุมชน 1 คน ผู้ขายหรือผู้ให้บริการ และผู้ซื้อหรือผู้ใช้บริการ จำนวน 15 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงและแบบแบ่ง

ชั้นภูมิอย่างง่าย ตามประเภทของสินค้าที่วางขาย และจุดเริ่มต้นที่มาของผู้ขาย (origin) ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนอย่างหลากหลาย

ส่วนการวิจัยเพื่อหาศักยภาพของเส้นทางการคมนาคมที่เกี่ยวข้องกับจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนดำเนินการโดยการเก็บข้อมูลทางกายภาพของถนนที่เกี่ยวข้องเนื่อง จำแนกประเภทของถนน หาปริมาณการจราจร คาดการณ์ปริมาณจราจร และหาระดับการบริการ (level of service) เพื่อประเมินศักยภาพด้านการคมนาคมสำหรับจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านใหม่ชายแดน และบ้านห้วยสะแดง จังหวัดน่านในอนาคต

ผลการวิจัย

บทบาทของจุดผ่อนปรนการค้าชายแดน

1) บ้านห้วยสะแดง

รูปที่ 1 ชุมชนชายแดนบ้านห้วยสะแดง อำเภอทุ่งช้าง

ชุมชนบ้านห้วยสะแดงเป็นชุมชนชายแดนขนาดเล็ก ตั้งอยู่บนเส้นทางสู่พื้นที่ชายแดนที่สำคัญ คือเส้นทางจากแยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 โดยมีถนน ยธ. นน. 2024 (แยกบ้านงอบ – บ้านห้วยสะแดง) ซึ่งเป็นถนนสายหลักที่ใช้เป็นทางผ่านเข้า-ออกสู่จุดผ่อนปรนชายแดนไทย-ลาวบ้านห้วยสะแดง

ในอดีตที่ผ่านมา จุดผ่อนปรนชายแดนไทย-ลาวบ้านห้วยสะแดงเป็นหนึ่งในสามตลาดการค้าชายแดนที่สำคัญของจังหวัดน่าน โดยเริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2525 เปิดทำการค้าขายเดือนละ 2 ครั้ง ทุกวันที่ 15 และ 30 ของทุกเดือน ตั้งแต่เวลาประมาณ 08.00 – 16.00 น. โดยสินค้าจากประเทศไทยส่วนใหญ่สินค้าเพื่อการ

อุปโภคและบริโภคผู้จำหน่ายสินค้าส่วนใหญ่มี
ภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง คือ ตำบลงอบ ตำบล
ปอน บัว ท่าวังผา ส่วนสินค้าจากประเทศลาว ส่วน
ใหญ่เป็นสินค้าพื้นเมือง ได้แก่ เครื่องจักสาน ชันโตก
กระติบข้าว ของป่า เนื้อสัตว์ป่าแปรรูปลูกตาว เป็นต้น
ต่อมาด้านการค้าขายแดนจุดผ่อนปรนบ้านห้วยสะแดง
ได้ปิดตัวลง เมื่อปี พ.ศ. 2549 เนื่องจากเหตุผล
ทางด้านการเมืองในช่วงนั้น

ในปัจจุบัน จุดผ่อนปรนด้านชายแดนไทย-ลาว
บ้านห้วยสะแดง ได้เปลี่ยนบทบาทไปเป็นช่องทางใน
การค้าเสรีของผู้ป่วยจากเขตชุมชนต่างๆ ใกล้เมืองเชียง-
ฮ่อน ประเทศลาว ได้แก่ บ้านคำ บ้านธาตุ บ้านใหม่
บ้านหัวเมือง บ้านกุด บ้านดอนไชย เป็นต้น เพื่อเข้า
มารับบริการรักษาพยาบาลในประเทศไทย โดยการ
ลำเลียงแต่ละครั้งจะมีผู้ติดตามผู้ป่วยมาด้วย จำนวน
ผู้ป่วยและผู้ติดตามปรากฏตามตารางที่ 1 ทั้งนี้ โดย
ส่วนใหญ่แล้วจุดหมายปลายทางในการรักษา คือ
โรงพยาบาลทุ่งช้าง และโรงพยาบาลน่าน

ตารางที่ 1 สถิติจำนวนผู้ป่วยและผู้ติดตามในการเดินทางเข้า
มารับการรักษาผ่านจุดผ่อนปรนบ้านห้วยสะแดง

เดือน/ปี	ผู้ป่วย (คน)	ผู้ติดตาม (คน)	รวม (คน)
ม.ค. – มี.ค. 2556	18	29	47
เม.ย. – มิ.ย. 2556	24	31	55
ก.ค. – ก.ย. 2556	3	3	6
ต.ค. – ธ.ค. 2556	7	8	15
รวม ปี 2556	52	71	123
ม.ค. – มี.ค. 2557	12	15	27
เม.ย. – มิ.ย. 2557	21	19	40
ก.ค. – ก.ย. 2557	13	12	25
ต.ค. – ธ.ค. 2557	14	19	33
รวม ปี 2557	60	65	125

ที่มา: สถานบริการสาธารณสุขชุมชนบ้านห้วยสะแดง

แม้ว่าสภาพถนนช่วงจุดผ่อนปรนถึงชุมชนบ้าน
ห้วยสะแดงในปัจจุบันมีสภาพชำรุดอย่างมาก การ
เดินทางเป็นไปด้วยความลำบากโดยเฉพาะในช่วงฤดู
ฝน จากตารางที่ 1 พบว่า ในช่วงฤดูฝนจำนวนผู้ป่วย
และผู้ติดตามจะน้อยกว่าในช่วงฤดูอื่น ๆ

เหตุผลที่ผู้ป่วยจาก สปป.ลาว เข้ามารักษาผ่าน
จุดผ่อนปรนบ้านห้วยสะแดงเนื่องมาจากศักยภาพทาง
การแพทย์ของเมืองเงิน แขวงไชยบุรี ซึ่งอยู่ใกล้ชุมชน
บ้านป่าหว้าน เมืองเชียงฮ่อนไม่สามารถทำการผ่าตัด
ได้ (ไม่มีเครื่องมือที่จำเป็น และวิสัญญีแพทย์)
หัตถการที่สามารถทำได้ ได้แก่ เย็บแผล ทำคลอด และ
เข้าเฝือก นอกจากนี้ ยังไม่มีเครื่องเอกซเรย์โดยมี
เครื่องของเอกชนที่ต้องจ่ายเงินเพื่อรับบริการ

ทั้งนี้ ในพื้นที่ใกล้เคียงที่สปป.ลาว มี
โรงพยาบาลคือ โรงหมอหงสา ซึ่งมีศักยภาพทาง
การแพทย์สูงกว่าเมืองเงิน สามารถทำการผ่าตัดได้ มี
วิสัญญีแพทย์ประจำ แต่ระยะทางห่างออกจากโรงหมอ
เมืองเงินประมาณ 50 กิโลเมตร เป็นเส้นทางภูเขา ใช้
เวลาเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง การส่งตัวมาฝั่งไทยจึง
สะดวกกว่า (ห่างจากด่าน 10 กิโลเมตร) นอกจากนี้
แพทย์โรงหมอเมืองเงินยังสามารถติดต่อแพทย์ฝั่งไทย
เพื่อส่งต่อคนไข้ผ่านทางโทรศัพท์และแอปพลิเคชัน
LINE

รูปที่ 2 สภาพถนนช่วงจุดผ่อนปรนถึงชุมชนบ้านห้วยสะแดง

2) บ้านใหม่ชายแดน

ชุมชนบ้านใหม่ชายแดน ตั้งอยู่บนเส้นทาง
การค้าชายแดนที่สำคัญ คือ เส้นทางระหว่างทางหลวง
แผ่นดินหมายเลข 1279 (แยกทางหลวงแผ่นดิน
หมายเลข 1148 – แยกบ้านห้วยเลา) และถนน นทพ.
(แยกบ้านห้วยเลา – บ้านใหม่ชายแดน - จุดผ่อนปรน
ชายแดนไทย-ลาว) ซึ่งเป็นถนนสายหลักที่ใช้เป็น
ทางผ่านเข้า-ออกสู่จุดผ่อนปรนตลาดค้าขายชายแดน

บ้านใหม่ชายแดนไทย-ลาว จากการสังเกตพบว่า ลักษณะสินค้าส่วนใหญ่จากฝั่งไทยเป็นสินค้าเพื่อการอุปโภคและบริโภค โดยมีมูลค่าของสินค้าในการขนส่งข้ามด่านต่อครั้งส่วนใหญ่จะจำกัดคราวละไม่เกิน 50,000 บาท/คน เพื่อลดภาระค่าภาษีศุลกากรตัวอย่าง ลักษณะสินค้าจากฝั่งประเทศไทย ได้แก่ เครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องอุปโภคบริโภค ผลไม้ตามฤดูกาล เสื้อผ้า ฟูกนอน บัญ ยางฆ่าแมลง อาหารสัตว์ เวชภัณฑ์ ต้นกล้าต่าง ๆ กล้องโฟม ของเล่นเด็ก เครื่องมือช่าง เป็นต้น โดยมีผู้จำหน่ายสินค้าฝั่งไทย รวมทั้งสิ้น 85 ราย

รูปที่ 3 สินค้าอุปโภคบริโภคที่ตลาดจุดผ่อนปรนค้าขายชายแดนไทย-ลาว บ้านใหม่ชายแดน

ในจำนวนนี้ ส่วนใหญ่เป็นผู้จำหน่ายที่มีพื้นเพที่อยู่ในพื้นที่อำเภอ สองแคว รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 35 ราย คิดเป็นร้อยละ 41.18 ของจำนวนร้านค้าทั้งหมด ส่วนผู้จำหน่ายที่เหลือส่วนใหญ่มาจากเขตพื้นที่อำเภอต่าง ๆ กระจายใกล้เคียงในจังหวัดน่าน ได้แก่ อำเภอท่าวังผา อำเภอปัว อำเภอทุ่งช้าง และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ รูปแบบการตั้งร้านค้าเพื่อจำหน่ายสินค้า ผู้จำหน่ายแต่ละรายจะมีเพียงชั่วคราวสำหรับเป็นพื้นที่ขายของตน โดยได้รับกรรมสิทธิ์จากการเช่าพื้นที่ สินค้าจะเริ่มวางจำหน่ายตั้งแต่เวลาประมาณ 8.00 น. ถึงเวลา 12.00 น. ในทุกวันอาทิตย์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ในขณะที่ลักษณะสินค้าจากฝั่งประเทศลาว ส่วนใหญ่เป็นสินค้าพื้นถิ่น (vernacular products) ได้แก่ ของป่า เครื่องจักรสาน ตะกร้า เข่ง ขันโตก หวาย หน่อไม้ ตั้วต่อ ตั้วแตน เป็นต้น สินค้าส่วนใหญ่จากฝั่งประเทศลาว

จะถูกส่งซื้อล่วงหน้าจากพ่อค้าชาวไทย โดยในวันที่ด่านเปิดผู้ซื้อและผู้ขายจะนัดส่งมอบสินค้า จากการสัมภาษณ์ผู้ซื้อชาวไทย พบว่า สินค้าพื้นเมืองที่ซื้อไปส่วนใหญ่เป็นการซื้อเพื่อไปจำหน่ายต่อในเขตจังหวัดใกล้เคียง เช่น เชียงใหม่ พิษณุโลก แพร่ เป็นต้น

ตลาดการค้าชายแดนจุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน มีกำหนดเปิดทุกวันอาทิตย์ของสัปดาห์ ในขณะที่ทุกวันพุธของสัปดาห์ ด้านการค้าชายแดนแห่งนี้จะเปิดให้มีขนส่งวัสดุก่อสร้างจากฝั่งประเทศไทยไปยังประเทศลาวผ่านทางชุมชนบ้านใหม่ชายแดน โดยการติดต่อค้าขายระหว่างชุมชนสองประเทศ

รูปที่ 3 สภาพถนนช่วงจุดผ่อนปรนถึงชุมชนบ้านใหม่ชายแดน

สรุปได้ว่า ในปัจจุบัน จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน มีบทบาทที่สำคัญ คือ เป็นจุดค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าตามลักษณะอุปสงค์และอุปทานที่เกิดขึ้น เป็นจุดขนถ่ายสินค้าเพื่อการก่อสร้าง ลักษณะสินค้าของแต่ละพื้นที่ที่ปรากฏภาพลักษณ์ของสินค้า (product image) อย่างชัดเจน คือ สินค้าประเภทเครื่องอุปโภคบริโภคจากฝั่งไทย และสินค้าประเภทพื้นถิ่นจากฝั่งลาว โดยที่สินค้าเหล่านี้จะถูกขนส่งกระจายไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ตามความต้องการใช้สินค้า ไปยังจุดจำหน่ายสินค้าตามเมืองใหญ่ที่สำคัญต่อไป ในขณะที่จุดผ่อนปรนบ้านห้วยสะแดง มีบทบาทที่สำคัญ คือ เป็นจุดผ่านเพื่อรับบริการด้านสาธารณสุขที่จำเป็น

ความโดดเด่นของด้านการค้าชายแดนจุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดนในปัจจุบัน คือ มีลักษณะทางกายภาพของเส้นทางที่ได้รับการปรับปรุงให้อยู่ใน

สภาพดี ส่งผลให้การขนส่งเดินทางมีความสะดวก โดยเฉพาะฝั่งประเทศไทย แต่ในขณะเดียวกัน ด้านฝั่งประเทศลาวลักษณะเส้นทางยังอยู่ระหว่างการปรับปรุงพัฒนา ซึ่งหากการปรับปรุงเส้นทางสำเร็จตามแผนที่วางเอาไว้ คาดว่า ศักยภาพด้านการขนส่งเพื่อการค้าขายของสองประเทศจะมีอัตราการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วต่อไป ในขณะที่ลักษณะทางกายภาพของเส้นทางของจุดผ่อนปรนบ้านห้วยสะแดงควรได้รับการปรับปรุงเพื่อเสริมศักยภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขในปัจจุบันและเพิ่มโอกาสส่งเสริมให้เกิดศักยภาพทางการค้าชายแดนต่อไป

ศักยภาพด้านการคมนาคม

1) จุดผ่อนปรนบ้านห้วยสะแดง

การสำรวจปริมาณการจราจรมีการแบ่งการเก็บข้อมูลตามประเภทของยานพาหนะ ซึ่งพิจารณาจากขนาดของยานพาหนะและพฤติกรรมการขับขี่ ในพื้นที่วางผังนี้จะแบ่งประเภทของยานพาหนะออกเป็น 9 ประเภท โดยอ้างอิงตามสำนักวิศวกรรมการผังเมือง กรมโยธาธิการและผังเมือง ในการนำข้อมูลปริมาณการจราจรไปใช้ ข้อมูลที่ได้จากภาคสนามจะถูกจัดเก็บแยกตามประเภทของยานพาหนะก่อนการนำข้อมูลทั้งหมดไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดจะต้องมีการแปลงให้เป็นข้อมูลหน่วยยานพาหนะเดียวกัน โดยการแปลงจะใช้ยานพาหนะประเภทรถยนต์โดยสารส่วนบุคคลเป็นเกณฑ์ หรือเรียกว่า หน่วยเทียบเท่ารถยนต์นั่งส่วนบุคคล (Passenger Car Unit : PCU) โดยสำรวจปริมาณจราจรในเขตฝั่งพื้นที่เฉพาะชุมชนชายแดนบ้านห้วยสะแดง ที่ปรึกษาได้ทำการสำรวจปริมาณการจราจรในชั่วโมงเร่งด่วนบนถนนสายสำคัญที่เชื่อมโยงกับเขตฝั่งพื้นที่เฉพาะโดยเน้นความเชื่อมโยงกับจุดผ่อนปรน การสำรวจปริมาณการจราจรดำเนินการในช่วงเวลาเร่งด่วนเช้า (7.00 - 10.00 น.) และในช่วงเวลาเร่งด่วนบ่าย (15.00-18.00 น.) แบบแยกประเภทจำนวน 6 จุด ที่สำคัญบริเวณ ถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 (ทุ่งช้าง - ห้วยโก๋น) ถนน ยธ. นน. 2024 (แยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 - ชุมชนบ้านห้วยสะแดง) และถนนภายในชุมชนบ้านห้วยสะแดง ผลปรากฏดังนี้

ตารางที่ 2 ปริมาณจราจรจุดผ่อนปรนบ้านห้วยสะแดง

จุดสำรวจ	ปริมาณจราจรสูงสุดในช่วงโมงเร่งด่วน (PCU/hr)
1) ทางหลวงแผ่นดิน 101	204.50
2) ถนน ยธ. นน. 2024	42.50
3) ถนน ยธ. นน. 2024	28.00
4) ถนนในชุมชนห้วยสะแดง	9.75

ตารางที่ 3 ระดับการให้บริการของถนน (Level of Service: LOS) จุดผ่อนปรนบ้านห้วยสะแดง

จุด	ช่องจราจร	ปริมาณจราจร (PCU/hr)	Capacity* (PCU/hr)	V/C	LOS*
1	2	204.50	1500	0.14	A
2	2	42.50	800	0.05	A
3	2	28.00	300	0.09	A
4	2	9.75	300	0.03	A

*ที่มา: Transport Research Board (1997)

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าอัตราส่วน V/C Ratio ทั้งหมดที่สำรวจ มีค่าดัชนีการจราจรดีชัดและความหนาแน่นการจราจรตามระดับบริการ ระดับ A ซึ่งหมายความว่าสภาพการจราจรในโครงข่ายการคมนาคมยังไม่หนาแน่นและอยู่ในระดับยอดเยี่ยม

ในขณะที่ การคาดการณ์ปริมาณจราจรในแต่ละเส้นทางเป็นการนำปริมาณพาหนะที่เกิดขึ้นอยู่เดิมในปัจจุบัน มาคำนวณหาปริมาณการจราจรแบบอัตราการเพิ่ม โดยพิจารณาปริมาณการจราจรที่เพิ่มขึ้นตามสถานะการเติบโตทางเศรษฐกิจในอีก 5 ปี 10 ปี และ 20 ปี โดยใช้ค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) รวมทั้งปี พ.ศ.2559 เท่ากับร้อยละ 3.2 โดยใช้สูตร

$$F = P(1+i)^n$$

เพื่อวิเคราะห์หาปริมาณยานพาหนะที่เพิ่มขึ้นและความสามารถในการรองรับปริมาณจราจรที่เพิ่มขึ้นของถนนในโครงข่ายการคมนาคมในเขตชุมชนชายแดนบ้านห้วยสะแดง ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การคาดการณ์ปริมาณจราจรและการวิเคราะห์
ความสามารถในการรองรับปริมาณจราจร บ้านห้วยสะแดง

ปี	ยานพาหนะ ต่อชั่วโมง สูงสุด (PCU/hr)	V/C Ratio (สูงสุด)	LOS	สภาพ การจราจร
2560	204.50	0.14	A	ยอดเยี่ยม
2565	239.38	0.16	A	ยอดเยี่ยม
2570	280.21	0.19	A	ยอดเยี่ยม
2580	383.96	0.26	A	ยอดเยี่ยม

จากผลการคาดการณ์ปริมาณจราจรและการวิเคราะห์ความสามารถในการรองรับปริมาณจราจรสรุปได้ว่า จากลักษณะเส้นทางและปริมาณการจราจรในสภาพปัจจุบัน สามารถคาดการณ์ระบุได้ว่าลักษณะทางที่ยังสามารถรองรับปริมาณการจราจรในอีก 5 ปี 10 ปี และ 20 ปี ได้ค่าดัชนีการจราจรติดขัดและความหนาแน่นการจราจรตามระดับบริการ ระดับ A (ยอดเยี่ยม)

2) จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน

การสำรวจปริมาณจราจรดำเนินการในช่วงเวลาเร่งด่วนเช้า (7.00 - 10.00 น.) และในช่วงเวลาเร่งด่วนบ่าย (15.00-18.00 น.) แบบแยกประเภทจำนวน 6 จุดที่สำคัญบริเวณ ถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1148 (สองแคว – เชียงคำ) ถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1279 (แยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1148 – แยกบ้านห้วยเลา) ถนน นทพ. และถนนภายในชุมชนบ้านใหม่ชายแดน ผลปรากฏดังนี้

ตารางที่ 5 ปริมาณจราจรจุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน

จุดสำรวจ	ปริมาณจราจร สูงสุดในชั่วโมง เร่งด่วน (PCU/hr)
1) ทางหลวงแผ่นดิน 1148	195.00
2) ทางหลวงแผ่นดิน 1279	72.50
3) ถนน นทพ.	20.75
4) ถนนในบ้านใหม่ชายแดน	21.75

ตารางที่ 6 ระดับการให้บริการของถนน (Level of Service: LOS) จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน

จุด	ช่อง จราจร	ปริมาณ จราจร (PCU/hr)	Capacity* (PCU/hr)	V/C	LOS*
1	2	195.00	1500	0.13	A
2	2	72.50	800	0.09	A
3	2	20.75	800	0.03	A
4	2	21.75	300	0.07	A

*ที่มา: Transportation Research Board (1997)

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าอัตราส่วน V/C Ratio ทั้งหมดที่สำรวจ มีค่าดัชนีการจราจรติดขัดและความหนาแน่นการจราจรตามระดับบริการ ระดับ A ซึ่งหมายความว่าสภาพการจราจรในโครงข่ายการคมนาคมยังไม่หนาแน่นและอยู่ในระดับยอดเยี่ยม

ในขณะที่ การคาดการณ์ปริมาณจราจรในแต่ละเส้นทางเป็นการนำปริมาณพาหนะที่เกิดขึ้นอยู่เดิมในปัจจุบัน มาคำนวณหาปริมาณการจราจรแบบอัตราการเพิ่ม โดยพิจารณาปริมาณการจราจรที่เพิ่มขึ้นตามสถานะการเติบโตทางเศรษฐกิจในอีก 5 ปี 10 ปี และ 20 ปี โดยใช้ค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) รวมทั้งปี พ.ศ.2559 เท่ากับร้อยละ 3.2 เพื่อวิเคราะห์หาปริมาณยานพาหนะที่เพิ่มขึ้นและความสามารถในการรองรับปริมาณจราจรที่เพิ่มขึ้นของถนนในโครงข่ายการคมนาคมในเขตชุมชนชายแดนบ้านใหม่ชายแดน ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การคาดการณ์ปริมาณจราจรและการวิเคราะห์
ความสามารถในการรองรับปริมาณจราจร บ้านใหม่ชายแดน

ปี	ยานพาหนะ ต่อชั่วโมง สูงสุด (PCU/hr)	V/C Ratio (สูงสุด)	LOS	สภาพ การจราจร
2560	195.00	0.13	A	ยอดเยี่ยม
2565	228.26	0.15	A	ยอดเยี่ยม
2570	267.19	0.18	A	ยอดเยี่ยม
2580	366.12	0.24	A	ยอดเยี่ยม

จากผลการคาดการณ์ปริมาณจราจรและการวิเคราะห์ความสามารถในการรองรับปริมาณจราจรสรุปได้ว่า จากลักษณะเส้นทางและปริมาณการจราจรในสภาพปัจจุบัน สามารถคาดการณ์ระบุได้ว่าลักษณะทางทางยังสามารถรองรับปริมาณการจราจรในอีก 5 ปี 10 ปี และ 20 ปี ได้ค่าดัชนีการจราจรติดขัดและความหนาแน่นการจราจรตามระดับบริการ ระดับ A (ยอดเยี่ยม)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่องปัญหาการค้าชายแดนไทย-ลาวในเขตภาคเหนือตอนบนของ กาญจนนา ไชคถาวร (2544) พบว่า ปัญหาการค้าชายแดนที่สำคัญคือ ปัญหาด้านการคมนาคมขนส่ง โดยในสถานการณ์ในช่วงนั้น ส่วนแขวงอุดมไชยถึงด่านน้ำเงินตรงข้ามด่านห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่านนั้น สปป. ลาว ได้รับอนุมัติงบประมาณจากธนาคารโลกในการปรับปรุงเส้นทางคมนาคมกว่า 5,000 ล้านบาท โดยงบประมาณหนึ่งจะใช้ในการก่อสร้างและปรับปรุงเส้นทางสายเมืองเงินเชื่อมมายังด่านห้วยโก๋น ส่งผลให้สภาพเส้นทางคมนาคมที่ต่อเชื่อมกับด่านห้วยโก๋นมีการพัฒนาไปมาก จนกระทั่งในปัจจุบันสถานะของด่านห้วยโก๋นได้รับการปรับให้เป็นจุดผ่านแดนถาวรสากล เพื่อสนับสนุนลักษณะการค้าแบบในระบบที่มีการส่งออกและการนำเข้าสินค้าผ่านขั้นตอนกระบวนการพิธีการศุลกากร และการค้าแบบผ่านแดนเป็นการค้าที่มีการส่งสินค้าออกจากประเทศไทยผ่านเขตแดนของประเทศเพื่อนบ้านประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง (ภาสกร โทณะวณิก, 2559) ในขณะที่ลักษณะการค้าแบบท้องถิ่น ยังมีความจำเป็นต่อชุมชนท้องถิ่นบริเวณพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันระบบการคมนาคมที่ดีเพื่อรองรับการค้าชายแดนระดับท้องถิ่นที่จุดผ่อนปรนในพื้นที่จังหวัดน่าน แม้จะมีแนวเส้นทางที่มีประสิทธิภาพในระดับยอดเยี่ยมแล้ว แต่ปัญหาเรื่องคุณภาพของผิวทางยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของกาญจนนา ไชคถาวร (2544) และรายงานของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดน่าน

(2555) ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการกระจายตัวของสินค้าไปสู่ท้องถิ่นอย่างทั่วถึง

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาเรื่องบทบาทและศักยภาพด้านการคมนาคมของจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนไทย-ลาว ในพื้นที่จังหวัดน่าน สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านการคมนาคม ซึ่งจำแนกเป็นปัจจัยด้านลักษณะเส้นทางและคุณภาพของเส้นทางส่งผลต่อบทบาทของจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนไทย-ลาว ในพื้นที่จังหวัดน่าน กล่าวคือ ในลักษณะเครือข่ายเส้นทางคมนาคมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนมีระดับการให้บริการที่มีประสิทธิภาพในระดับยอดเยี่ยม มีความสัมพันธ์อย่างของระดับประเภทของถนนสายหลัก สายรอง และสายย่อย สามารถรองรับปริมาณการจราจรที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แต่เนื่องจากคุณภาพของผิวทางที่เกี่ยวข้องและเชื่อมต่อกับจุดผ่อนปรนบ้านห้วยสะแดง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ในปัจจุบันอยู่ในสภาพย่ำแย่ส่งผลให้บทบาทของจุดผ่อนปรนยังคงเหลือเฉพาะสำหรับด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานเท่านั้น ดังนั้นหากต้องการส่งเสริมศักยภาพของจุดผ่อนปรนในด้านการค้า จึงควรจำเป็นอย่างยิ่งที่จะปรับปรุงคุณภาพผิวทางเพื่อสนับสนุนการค้าชายแดนในระดับท้องถิ่นอย่างที่ปรากฏที่จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านใหม่ชายแดน อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนนา ไชคถาวร. (2544). ปัญหาการค้าชายแดนไทย-ลาว ในเขตภาคเหนือตอนบน. วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 5(3), 48-81.
- ภาสกร โทณะวณิก. (2559). ภาวะการค้าชายแดนไทย-จีนตอนใต้: งานด้านหัตถกรรมช่าง 10 สาขาของภาคเหนือตอนบน. แหล่งข้อมูล: <http://cmru.ac.th>. 31 ตุลาคม 2560.
- สิทธิพร ภูนริศ. (2550). พัฒนาการ ชุมชน และพื้นที่การค้าชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน. แหล่งข้อมูล: <http://elibrary.trf.or.th>. 31 ตุลาคม 2560.

สุจิตรตรา ฤทธิ์สกุลชัย. (2557). เส้นทางการค้าใหม่
ระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาวเพื่อรองรับการเปิดประชาคม
อาเซียน: กรณีศึกษาสะพานมิตรภาพไทย-ลาว
แห่งที่ 5 (บึงกาฬ-บอลิคำไซ). วารสาร
**มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม**, 33(5), 436-446.

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดน่าน. (2555). การค้า
ชายแดนจังหวัดน่าน. แหล่งข้อมูล: www.itd.or.th.
12 พฤศจิกายน 2560.

สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดน่าน. (2559). รายงาน
การวิเคราะห์สภาวะเศรษฐกิจอุตสาหกรรมปี
2559 (มกราคม – มิถุนายน) จังหวัดน่าน.
แหล่งข้อมูล: www.industry.go.th. 10 ตุลาคม
2560.

Transportation Research Board (1997). Manual of
road safety audit. Washington D.C., n.p.